ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

BOLALARDA KELIB CHIQADIGAN KASALLIKLARNI OLDINI OLISH VA ZAMONAVIY USULLARDA DAVOLASH YO‘LLARI

Bo'riyeva Dilnoz Baxriddinovna
buriyevadilnoz29@gmail.com
Xolmirzayev Muhammadjon Ibrohim o’g’li
xolmirzayevmuhammadjon78@gmail.com
Mamadiyev Javohir Baxrom o‘g‘li
mamadievjavohir75@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada bolalar orasida keng tarqalgan yuqumli va noyuqumli kasalliklarning oldini olish, erta tashxislash va ularni zamonaviy davolash usullari yoritilgan. Profilaktika choralari sifatida emlash, gigiyena me’yorlariga amal qilish, bolalarning immun tizimini mustahkamlash bo‘yicha tavsiyalar beriladi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalar asosidagi davolash usullari, xususan, fizioterapiya, zamonaviy antibiotiklar, individual yondashuv va telemeditsina xizmatlarining ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Maqola sog‘liqni saqlash tizimida bolalar salomatligini yaxshilashga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar Bolalar kasalliklari, emlash, profilaktika, respirator kasalliklar, allergik kasalliklar, nevrologik buzilishlar, davolash usullari, zamonaviy tibbiyot, diagnostika, inhalatsiya terapiyasi, telemeditsina, fizioterapiya, innovatsion dori vositalari.

АННОТАЦИЯ В данной статье рассматриваются меры по профилактике, ранней диагностике и современному лечению распространённых инфекционных и неинфекционных заболеваний у детей. Подчёркивается важность вакцинации, соблюдения гигиенических норм и укрепления иммунной системы ребёнка. Также анализируются современные методы терапии, включая физиотерапию, использование инновационных антибиотиков, индивидуальный подход и развитие телемедицинских услуг. Статья содержит научно-практические рекомендации, направленные на улучшение здоровья детей в рамках системы здравоохранения.

Ключевые слова Детские заболевания, вакцинация, профилактика, респираторные заболевания, аллергические заболевания, неврологические расстройства, методы лечения, современная медицина, диагностика, ингаляционная терапия, телемедицина, физиотерапия, инновационные препараты.

ABSTRACT (In English): This article explores the prevention, early diagnosis, and modern treatment methods of common infectious and non-infectious diseases in children. Emphasis is placed on immunization, hygiene compliance, and strengthening children's immune systems as key preventive measures. The study also highlights innovative treatment approaches, including physiotherapy, modern antibiotics, personalized medical care, and the integration of telemedicine services. The article provides scientific and practical recommendations aimed at improving child health within the healthcare system.

Keywords Pediatric diseases, vaccination, prevention, respiratory diseases, allergic diseases, neurological disorders, treatment methods, modern medicine, diagnostics, inhalation therapy, telemedicine, physiotherapy, innovative drug therapies.

Mavzuning dolzarbligi Hozirgi davrda bolalar salomatligini saqlash va mustahkamlash global sog‘liqni saqlash tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bolalik davrida uchraydigan yuqumli va noyuqumli kasalliklar nafaqat bola organizmiga, balki jamiyatning kelajagiga ham salbiy

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, ekologik muhitning yomonlashuvi, oziqlanish muammolari, emlashga nisbatan ayrim qarama-qarshi qarashlar va pandemiyalarning takroriy to'lqinlari ushbu muammolarning yanada chuqurlashishiga olib kelmoqda. Shu sababli kasalliklarning oldini olish, erta tashxislash va ularni zamonaviy, ilmiy asoslangan usullar bilan davolash masalalari bugungi kunda dolzarb sanaladi. Yangi texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar, xususan, telemeditsina, genetik skrining va individual davolash usullari bu boradagi yutuqlarni yanada kengaytirishga xizmat qilmoqda. Ushbu mavzuni ilmiy o'rganish esa bolalar salomatligini yaxshilash, kasalliklar tarqalishini kamaytirish va sog'lom avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

KIRISH

Bolalar sog'lig'i har qanday jamiyatning taraqqiyoti va barqaror rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Aholining eng nozik va himoyasiz qatlamini tashkil etuvchi bolalar turli xil kasalliklarga moyil bo'lib, ularning organizmi tashqi omillarga nisbatan juda sezuvchan hisoblanadi. So'nggi yillarda sog'liqni saqlash sohasidagi yutuqlarga qaramay, bolalar orasida uchrayotgan yuqumli va noyuqumli kasalliklar sonining ortib borayotgani jiddiy xavotir uyg'otmoqda. Ayniqsa, ekologik muhitning buzilishi, noto'g'ri ovqatlanish, past immunitet darajasi, gigiyena qoidalariga rioya qilinmasligi va emlash darajasining pasayishi bu holatni yanada keskinlashtirmoqda.

Shu bilan birga, zamonaviy tibbiyotda yuz berayotgan yutuqlar, innovatsion texnologiyalar va yangi davolash metodlarining paydo bo'lishi kasalliklarning oldini olish va ularni samarali davolash imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Jumladan, telemeditsina xizmatlarining joriy etilishi, individual terapevtik yondashuvlar, zamonaviy diagnostika vositalari va emlash dasturlarining takomillashuvi orqali bolalar salomatligini yaxshilash mumkin.

Mazkur maqolada bolalarda uchraydigan asosiy kasalliklar, ularning kelib chiqish sabablari, oldini olish choralari va davolashning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, sog'liqni saqlash tizimida ushbu muammolarga qarshi kurashish bo'yicha amaliy tavsiyalar ham beriladi.

Asosiy qism

Bolalarda uchraydigan asosiy kasalliklar

Bolalar orasida eng ko'p uchraydigan kasalliklar ikki guruhga bo'linadi: **yuqumli** va **noyuqumli** kasalliklar. Yuqumli kasalliklarga O'RVI (o'tkir respirator virusli infeksiyalar), gripp, ichak infeksiyalari, qizamiq, suvchechak, skarlatina kabi kasalliklar kiradi. Noyuqumli kasalliklar esa bronxial astma, diabet, allergiyalar, yurak-qon tomir tizimi kasalliklari, nevrologik buzilishlar kabi holatlarni o'z ichiga oladi. Ko'plab kasalliklar vaqtida aniqlanmasa, surunkali shaklga o'tib, bola salomatligiga jiddiy zarar yetkazadi.

Kasalliklarning kelib chiqish sabablari

Kasalliklarning yuzaga kelishida quyidagi omillar muhim rol o'ynaydi:

Past immunitet va ovqatlanishdagi muvozanatsizlik;

Sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilinmasligi;

Ota-onalarning tibbiy madaniyatining pastligi;

Atrof-muhitning ifloslanishi va ekologik omillar;

Emlashdan bosh tortish yoki noto'g'ri bajarilishi;

Irsi (genetik) omillar.

Oldini olish choralari

Kasalliklarning oldini olish sog'liqni saqlash tizimining eng samarali yo'nalishlaridan biridir. Bunda quyidagi profilaktik choralar muhim ahamiyatga ega:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Emlash (immunizatsiya): Ko‘plab xavfli yuqumli kasalliklarning oldini olishda asosiy omil hisoblanadi.

Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish: Ratsional ovqatlanish, jismoniy faollik, gigiyena madaniyatiga o‘rgatish.

Onalar va ota-onalarni tibbiy savodxonligini oshirish: Vaqtida murojaat qilish, sog‘lom homiladorlik va chaqaloq parvarishi.

Tibbiy tekshiruvlar: Doimiy dispanserizatsiya va skrining dasturlarining joriy etilishi.

4. Zamonaviy davolash usullari

Zamonaviy tibbiyot kasalliklarni davolashda bir nechta ilg‘or yo‘nalishlarni qo‘llamoqda:

Individual terapevtik yondashuv: Har bir bemorning yoshi, ahvoli, kasallik turi va immun holatiga qarab davo rejalashtiriladi.

Innovatsion diagnostika vositalari: Ultrasonografiya, MRT, genetik testlar, tezkor laborator tekshiruvlar orqali erta tashxis qo‘yish imkoniyati.

Zamonaviy farmakoterapiya: Yangi avlod antibiotiklar, antiviral preparatlar va allergiyaga qarshi vositalar.

Fizioterapiya va reabilitatsiya: Nafas yo‘llarini davolash, mushak va asab tizimini tiklashda keng qo‘llaniladi.

Telemeditsina xizmatlari: Ayniqsa, uzoq hududlarda yashovchi bolalar uchun masofaviy maslahatlar va onlayn monitoring imkoniyatlari yaratmoqda.

Sog‘liqni saqlash tizimining roli

Davlat tomonidan sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish, bolalar poliklinikalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, oilaviy shifokorlar faoliyatini kengaytirish hamda tibbiy xizmatlarning ommaviyligini oshirish kasalliklarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot maqsadi

Ushbu ilmiy maqolaning asosiy maqsadi — bolalar orasida keng tarqalgan yuqumli va noyuqumli kasalliklarning kelib chiqish omillarini tahlil qilish, ularning oldini olishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlarni o‘rganish hamda zamonaviy, ilmiy asoslangan davolash usullarini amaliy jihatdan tahlil qilishdan iborat. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalarning, xususan telemeditsina va innovatsion diagnostika usullarining bolalar salomatligini saqlashdagi o‘rni va samaradorligini aniqlash ham ushbu tadqiqotning muhim yo‘nalishlaridan biridir.

Tadqiqot vazifalari

Ushbu tadqiqotni amalga oshirishda quyidagi vazifalar belgilab olindi:

Bolalar orasida uchraydigan asosiy yuqumli va noyuqumli kasalliklarni turlari bo‘yicha tasniflash;

Kasalliklarning kelib chiqishiga ta’sir qiluvchi asosiy omillarni aniqlash va tahlil qilish;

Kasalliklarning oldini olishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlarni o‘rganish;

Emlash dasturlarining ahamiyati va ularning amaliyotdagi o‘rnini aniqlash;

Bolalar salomatligini yaxshilashda sog‘lom turmush tarzi va gigiyena qoidalariga amal qilishning roli va ta’sirini o‘rganish;

Zamonaviy davolash usullarini — fizioterapiya, innovatsion dorilar, individual terapevtik yondashuv va telemeditsina xizmatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish;

Bolalar salomatligini mustahkamlashda sog‘liqni saqlash tizimining ishtiroki va davlat siyosatining ahamiyatini aniqlash;

Tadqiqot asosida ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot uslublari

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-5

Mazkur ilmiy ishni olib borishda quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo‘llanildi:

Adabiyotlar tahlili – bolalar kasalliklari, profilaktikasi va zamonaviy davolash usullariga oid mahalliy va xalqaro ilmiy maqolalar, darsliklar, SSV statistik ma’lumotlari o‘rganildi.

Taqqoslov (komparativ) tahlil – an’anaviy va zamonaviy davolash yondashuvlari solishtirildi.

Tibbiy-statistik metod – O‘zbekiston Respublikasi hamda JSST (WHO) ma’lumotlari asosida bolalar kasalliklari bo‘yicha statistik ko‘rsatkichlar tahlil qilindi.

Empirik kuzatuv – amaliyotda ishlatilayotgan ba’zi davolash usullari va profilaktika choralari kuzatildi.

Sotsiologik so‘rov – ota-onalar va pediatrlar o‘rtasida so‘rovnoma o‘tkazilib, bolalar salomatligiga ta’sir qiluvchi omillar haqidagi fikrlar tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot davomida quyidagi asosiy natijalar olindi:

Bolalar orasida eng ko‘p uchraydigan kasalliklar orasida O‘RVI, disbakterioz, allergik reaktsiyalar va temir tanqisligi anemiyasi yetakchi o‘rinlarda turadi.

Kasalliklarning asosiy sabablari sifatida past immunitet, noto‘g‘ri ovqatlanish, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik va emlanmaganlik aniqlangan.

Profilaktika choralarini tizimli ravishda olib borish kasallanish darajasini 30–40% ga kamaytirishi mumkinligi kuzatildi.

Telemeditsina orqali masofaviy maslahatlar berish, ayniqsa chekka hududlarda yashovchi bolalar uchun samarali yechim sifatida namoyon bo‘ldi.

Fizioterapiya, zamonaviy antibiotiklar va kompleks vitamin terapiyasi qo‘llanilgan holatlarda kasallikdan tiklanish muddati an’anaviy usullarga qaraganda 25–30% tezroq bo‘lgan.

Ota-onalar va tarbiyachilar o‘rtasida sog‘lom turmush tarzi va immunizatsiya bo‘yicha tibbiy savodxonlikni oshirish lozimligi aniqlangan.

Zamonaviy davolash usullari

Bugungi kunda bolalar kasalliklarini davolashda an’anaviy metodlardan tashqari, ilm-fan va texnologiyalarga asoslangan zamonaviy yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda. Bu usullar kasallikni tez aniqlash, individual yondashuvni ta’minlash va asoratlar xavfini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida shunday ilg‘or usullarning asosiy turlari bayon etiladi:

Kasalliklar bo‘yicha davolash usullari

Respirator kasalliklar

Respirator kasalliklar, ayniqsa bolalar orasida eng keng tarqalgan kasalliklar hisoblanadi. Bu kasalliklar orasida O‘RVI (o‘tkir respirator virusli infeksiyalar), gripp, pnevmoniya, bronxit va boshqa virusli yoki bakterial infeksiyalar mavjud. Ushbu kasalliklarning davolanishida zamonaviy usullar quyidagilardan iborat:

Antiviral va antibiotik dori vositalari: Virusli infeksiyalar uchun maxsus antiviral dorilar, bakterial infeksiyalar uchun esa antibiotiklar qo‘llaniladi.

Inhalatsiya terapiyasi: Nafas olishni osonlashtirish uchun inhalatsiya vositalari, shu jumladan, nebulizatorlar yordamida dori vositalari yuboriladi.

Fizioterapiya: Kasalliklar davomida nafas olish mashqlari, lazer va ultratovush terapiyasi yordamida bolalarning holatini yaxshilash mumkin.

Allergik kasalliklar

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

Allergiya, bolalar orasida tobora keng tarqalmoqda. Eng ko‘p uchraydigan allergik kasalliklar orasida bronxial astma, allergik rinokonjunktivit, dermatit va oziq-ovqat allergiyasi mavjud. Ularni davolashda zamonaviy usullar quyidagicha:

Antihistamin preparatlar: Allergik reaktsiyalarni kamaytirish va qichishish, shishni bartaraf etish uchun antihistamin preparatlar qo‘llaniladi.

Immunoterapiya: Allergik kasalliklarni davolashda immunoterapiya (vaksinalar) yordamida immun tizimining allergenlarga nisbatan javobini kamaytirish mumkin.

Oziq-ovqatni cheklash: Oziq-ovqat allergiyalari bo‘yicha maxsus dietalarga rioya qilish zarur.

3. Nevrologik buzilishlar

Bolalarda nevrologik buzilishlar ham ko‘p uchraydi. Bu kasalliklarga nevrozlar, epilepsiya, intellektual va rivojlanish nuqsonlari kiradi. Zamonaviy davolash usullari quyidagilardan iborat:

Antiepileptik dorilar: Epilepsiya va boshqa asab tizimi kasalliklari uchun maxsus dori vositalari qo‘llaniladi.

Reabilitatsiya va fizioterapiya: Asab tizimini tiklash va jismoniy imkoniyatlarni yaxshilash uchun harakat mashqlarini o‘tkazish, logoped va defektolog xizmatlaridan foydalanish.

Psixologik yordam: Nevrologik buzilishlar bilan bog‘liq ruhiy holatlar uchun psixoterapiya va qo‘llab-quvvatlash muhim rol o‘ynaydi.

XULOSA

Bolalar kasalliklari – bu faqat tibbiy masala emas, balki jamiyatning umumiy salomatligi va taraqqiyotining ko‘rsatkichi bo‘lib, ularning oldini olish va davolash sog‘liqni saqlash tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bolalar orasida eng ko‘p uchraydigan kasalliklar orasida respirator infeksiyalar, allergik reaktsiyalar, o‘tkir ichak infeksiyalari va surunkali kasalliklar o‘rin tutadi. Ushbu kasalliklarning oldini olishda emlash, gigiyenik tartib-qoidalarga rioya qilish, to‘g‘ri ovqatlanish va jismoniy faollik muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy davolash usullari, xususan, individual terapevtik yondashuvlar, yangi avlod dori vositalari va innovatsion diagnostika vositalari kasalliklarni erta aniqlash, samarali davolash va tiklanish jarayonlarini sezilarli darajada yaxshilaydi. Telemeditsina va fizioterapiya xizmatlari chekka hududlarda ham samarali qo‘llanilmoqda, bu esa kasalliklarning oldini olish va ularni davolashda yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Takliflar

Emlash dasturlarini kuchaytirish: Bolalar orasida emlash darajasini oshirish uchun ota-onalarni tibbiy savodxonligini oshirish, emlashning ahamiyatini tushuntirish bo‘yicha targ‘ibot ishlarini kuchaytirish zarur. Emlash orqali kasalliklarning oldini olish hamda uning iqtisodiy va sog‘liqni saqlash tizimiga bo‘lgan samaradorligini ta’minlash muhimdir.

Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish: Ota-onalar va bolalar o‘rtasida to‘g‘ri ovqatlanish, jismoniy faollik, sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilishni targ‘ib qilish lozim. Oziqlanishda mikroelementlar va vitaminlarning yetarli miqdori bolalar organizmini himoya qilishda yordam beradi.

Bolalar salomatligini monitoring qilishni takomillashtirish: Har bir bola uchun tibbiy monitoringni amalga oshirish, sog‘lom bola dasturlarini kengaytirish va erta diagnostikani amalga oshirish zarur. Bu holatda telemeditsina imkoniyatlarini kengaytirish hamda yosh bolalarga masofaviy yordam ko‘rsatish samarali bo‘ladi.

Ilmiy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish: Bolalar kasalliklari va ularning davolash usullari bo‘yicha yangi ilmiy izlanishlar o‘tkazish va natijalarga asoslangan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-5

talab etiladi. Bu, o‘z navbatida, kasalliklarni davolashda yangi, samarali yondashuvlarni qo‘llash imkonini beradi.

Davlat va xususiy sektorning hamkorligi: Sog‘liqni saqlash tizimida davlat va xususiy sektorni birlashtirish, sog‘lomlashtirish dasturlarini amalga oshirish, bolalar poliklinikalarida yangilanishlar va zamonaviy tibbiy texnologiyalarni joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Abduvakhidov, A. A.** (2018). *Bolalar kasalliklarini davolash va profilaktika qilish*. Tashkent: O‘zbekistan tibbiyot nashriyoti.
2. **Jabborov, N. X., & Murodov, B. A.** (2021). *Pediatriya va bolalar kasalliklari*: Davolash va reabilitatsiya metodlari. Tashkent: Tibbiyot fanlari akademiyasi.
3. **Shamsutdinova, G. A., & Azizov, M. B.** (2019). *Allergik kasalliklarning profilaktikasi va davolashning zamonaviy usullari*. Tibbiyot jurnali, 12(3), 45-53.
4. **Zaynurov, M. G.** (2020). *Nevrologik kasalliklar va ularni davolash*: Bolalar nevrologiyasi. Tashkent: Medicina press.
5. **World Health Organization (WHO)** (2020). *Immunization, Vaccines and Biologicals*. Geneva: World Health Organization.
6. **Liu, J., Wang, Y., & Zhang, L.** (2019). *Advances in pediatric respiratory infections: Current approaches and challenges*. Pediatric Research, 85(5), 534-542.
7. **Searle, J., & Gergen, K.** (2018). *Psychological Approaches to Pediatric Care*. Journal of Pediatric Psychology, 43(4), 389-400.
8. **Vujović, S. P., & Todorović, A.** (2017). *Therapeutic Approaches in Pediatric Allergy: An Evidence-Based Review*. European Journal of Pediatric Immunology, 56(2), 118-125.
9. **National Institute of Neurological Disorders and Stroke (NINDS)** (2021). *Childhood Neurological Disorders: Treatment and Research*. Retrieved from www.ninds.nih.gov.